

UDC: 37.091.33:78-053.6:004.032.6

PRINCIPLES OF THE FORMATION OF SLAUGHT CULTURE OF ADOLESCENTS BY MEANS OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES

Xiao Jiajun

M. P. Drahomanov National Pedagogical University, Ukraine, Kyiv

The pedagogical principles of formation of listening culture of adolescents by means of multimedia technologies are substantiated, among them: the principle of informatization of teaching, the principle of multimedia visibility, the principle of optimization of means of training, the principle of integration of traditional methods of music teaching and innovative multimedia technologies. Principles reveal approaches to the formation of listening culture of adolescent students by means of multimedia technologies, determine the content, organizational forms and methods, taking into account the purpose and regularities of general musical education.

Key words: listening culture, pedagogical principles, multimedia means; music teacher, adolescent pupils.

Сяо Цзяцзюнь Принципи формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна, Київ.

Обгрунтовано педагогічні принципи формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій, серед яких: принцип інформатизації навчання, принцип мультимедійної наочності, принцип оптимізації засобів навчання, принцип інтеграції традиційних методик музичного навчання та інноваційних мультимедійних технологій. Принципи розкривають підходи до формування слухацької культури учнів підліткового віку засобами мультимедійних технологій, визначають зміст, організаційні

форми та методи з урахуванням мети й закономірностей загальномузичної освіти.

Ключові слова: слухацька культура, педагогічні принципи, мультимедійні засоби, учитель музики; учні підліткового віку.

Вступ. Процес формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій ґрунтується на певних основоположних принципах, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчального процесу згідно з метою дослідження. Виокремлюючи принципи як визначальні системотворчі чинники, ми виходили із загальнофілософського тлумачення: принцип (від лат. *principium* – початок, основа) – 1) першооснова, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорій, науки; 2) внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності [2]. Важливими виявилися й загально-педагогічні погляди на принципи навчання як основоположні ідеї, що пронизують собою всю систему науково-дидактичного знання і субординують його. Сучасна педагогіка (С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Пехота, Г. Пустовіт, О. Савченко та ін.) висуває систему принципів у залежності від сутності навчання й виховання, принципи віддзеркалюють освітні цілі й закономірності процесу навчання. Базовими є принцип урахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх вікових відмінностей та закономірностей розвитку; принцип цілеспрямованості і цілісності у навчанні; науковості, доступності та системності та зв'язку навчання з життям; принцип контролю і корекції знань учнів; принцип систематичності і послідовності; принцип поєднання освіти і самоосвіти, розвитку і саморозвитку, виховання і самовиховання. Ці принципи складають систему принципів навчання, адже всі вони описують цілісне, системне педагогічне явище, яким є

процес навчання [3].

Концептуальну основу мистецької, зокрема музичної, освіти складає система принципів мистецького навчання, визначених та схарактеризованих Г. Падалкою. Автор виокремлює найголовніші принципи навчання мистецтва (цілісності, культуровідповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, рефлексії), які “містять в собі цілепокладальні орієнтири поліпшення мистецької освіти, удосконалення її змісту і методичних засад” [5, с. 149].

Мета статті – обґрунтування педагогічних принципів формування слухацької культури учнів підліткового віку засобами мультимедіа на уроках музики.

У дослідженні ми виділили низку принципів, які розкривають підходи до формування слухацької культури учнів підліткового віку засобами мультимедійних технологій, визначають зміст, організаційні форми та методи з урахуванням мети й закономірностей мистецької освіти, серед яких: принцип інформатизації навчання; принцип мультимедійної наочності; принцип оптимізації засобів навчання; принцип інтеграції традиційних методик музичного навчання та інноваційних мультимедійних технологій; принцип взаємодії та художньо-творчого спілкування вчителя музики з учнями; принцип активізації музичної діяльності школярів та спонукання до творчого самовираження.

Принцип інформатизації навчання передбачає формування в освітньому процесі умінь і навичок роботи з електронними засобами пошуку, опрацювання і передачі інформації, задоволення інформаційних потреб, розвиток творчого й інтелектуального потенціалу учнів. Дотримання принципу інформатизації дозволяє забезпечити підготовку суб'єктів навчального процесу до життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, надає

можливості інтенсифікувати освітній процес на основі структурно-логічного пред'явлення навчального матеріалу, мультимедійної форми його подання, урахування соціальних і культурних відмінностей, індивідуальних стилів і темпів навчання кожного учня. Поступова перебудова освітнього процесу в умовах інформатизації, широкого розповсюдження електронних засобів навчання призвели до формування самостійного розділу електронної педагогіки (e-Learning), яку характеризують власні принципи, понятійний апарат, форми і методи навчання, нові види навчальних занять тощо.

Вчені (В. Биков, М. Жалдак, Ю. Машбиць, Д. Прокудін, І. Роберт та ін.), що досліджують становлення інформаційно-технологічної парадигми освіти в новому інформаційному суспільстві, доводять, що у відкритому світовому освітньому просторі інформаційного суспільства головною цінністю стає особистість як утримувач основного капіталу – знання. Отже, дотримання принципу інформатизації веде до утворення у загальноосвітньому закладі специфічного інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища як “сукупності знанієвих, технологічних і ментальних сутностей, які в синхронній інтеграції забезпечують якісне оволодіння системою відповідних знань”[6], функціонування якого принципово важливо під час формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій.

Принцип мультимедійної наочності. Аналізуючи дію принципу наочності в музичній освіті, вчені підкреслюють його особливу значущість, пояснюючи свою думку використанням у різних видах музичної діяльності наочності різних типів: виконавської (демонстрація музичних фрагментів або ілюстрування теоретичних положень звучанням музики) та зображальної (репродукцій картин, творів інших видів мистецтв тощо)[5]. Введення засобів мультимедіа дозволяє об'єднати різні типи наочності в одному мультимедійному засобі: будь-

які статичні зображення, включаючи малюнки, фотографії, репродукції творів мистецтва, нотні тексти та ін.; будь-які звуки, серед яких можуть бути і звуки оточуючого світу, і звуки музики; анімація, мультиплікація, відеозапис будь-яких явищ природи, людського життя й творів мистецтва, тобто будь-які динамічні процеси – усе це стає доступним для використання у навчальному процесі завдяки технології мультимедіа як такої, що дозволяє гнучко керувати потоками різноманітних інформаційних ресурсів, об'єднуючи їх в інтерактивному режимі. Окремий різновид мультимедійної наочності – віртуальна реальність, яка занурює користувача в уявний світ, створює ілюзію присутності в реальному часі в стереоскопічно представленому штучному світі.

Наукою доведено, що засоби наочності впливають на органи відчуттів, що сприяє підвищенню ефективності навчального процесу (встановлюються зв'язки між науковим знанням й життєдіяльністю, між теорією і практикою; формується інтерес до набуття знань, мотивація навчання тощо). Наочність засобів мультимедіа відрізняється підсиленою дією на відчуття людини, проектування й розробка мультимедійних засобів ведуться таким чином, щоб кожен виразний аспект цієї продукції був результатом максимального впливу на відчуття користувачів.

Використання засобів мультимедіа у навчальному процесі вимагає дотримання загальнодидактичних правил принципу наочності, серед яких чітко визначення мети використання засобів наочності; усунення зайвого, щоб не викликати додаткових асоціацій; активне залучення до роботи із засобами наочності суб'єктів учіння, що реалізується завдяки інтерактивній природі мультимедійних технологій; застосування наочності на всіх етапах освітнього процесу; урахування психологічних закономірностей сприймання тощо.

Отже, дотримання закономірностей принципу наочності забезпечує ефективне використання мультимедійних навчальних засобів у музичному навчанні, що передусім стосується такого виду діяльності як музичне сприйняття, оскільки потребують залучення майже усіх різновидів мультимедіа-даних (репродукцій творів образотворчого мистецтва, аудіо- та відео-фрагментів виконання музичних творів різних жанрів, творів кіномистецтва, театру, мультиплікації тощо).

Принцип оптимізації засобів навчання. У сучасній системі освіти все більшого значення набувають електронні та мультимедійні навчальні засоби – електронні підручники і посібники, навчальні комп'ютерні програми, електронні освітні ресурси (ЕОР), педагогічні програмні засоби (ППЗ), мультимедійні електронні видання, програмні засоби навчального призначення, цифрові освітні ресурси (ЦОР) тощо. Зорієнтуватися серед нових навчальних видань не завжди просто, тож проблема вибору засобів навчання є надзвичайно актуальною.

Дотримання принципу оптимального вибору засобів навчання означає, що учитель музики має ознайомитися з існуючими навчальними засобами, вміти проаналізувати їх зміст і структуру з точки зору відповідності навчальній програмі, вмісту інформації, урахування вікових психолого-педагогічних закономірностей учнів тощо. Вчитель має знати і численні вимоги, що їх висувають до сучасних навчальних, зокрема комп'ютерних, навчальних засобів: психолого-педагогічні, методичні, здоров'язбережувальні вимоги, дизайн-ергономічні чинники тощо.

Принцип інтеграції традиційних методик музичного навчання та інноваційних мультимедійних технологій має концептуальне значення у впровадженні методики формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій, оскільки він зорієнтовує на поєднання у музичній освіті “традиційного” і “інноваційного” підходів.

Традиційне – це відпрацьована роками система уроків музики, що містять чергування різних видів музичної діяльності школярів – слухання-сприйняття, співу, музично-ритмічних рухів, гри на музичних інструментах, музичну грамоту. Інноваційні підходи пов'язані із залученням нових технологій (особистісно-орієнтованих, інформаційно-комунікаційних, дистанційного навчання, тощо). Традиційна система музичного навчання, зважаючи на принципові зміни в сучасному освітньому середовищі, вже не задовольняє суспільні потреби, проте повністю реформувати й трансформувати цю систему не має сенсу, оскільки певні методи і форми музичної освіти не мають альтернативи. Оптимальних результатів можна досягти, дотримуючись принципу інтеграції традиційних методик музичного навчання та інноваційних мультимедійних технологій. Інтегрування у музичному навчанні школярів традиційних методик та інноваційних мультимедійних технологій стимулює до пошуку нових форм і методів.

Принцип художньо-творчої взаємодії учителя музики з учнями у процесі формування слухацької культури стає можливим завдяки новому рівню інформаційної комунікації, яку забезпечують мультимедійні технології. У цьому принципі знайшла відображення одна із ключових закономірностей музичного навчання: досягнення мети музичної освіти можливе лише при цілеспрямованій взаємодії вчителя й учнів.

Наразі в мистецькій освіті відбуваються докорінні зміни у стилі спілкування: суб'єкт-суб'єктний тип спілкування вимагає нового ставлення до особистості школяра, в якому вчитель знаходить унікальну особистість, що не лише засвоює знання й відпрацьовує навички, а продукує естетичні цінності, активно займається творчістю, має власну думку тощо [5].

Застосування у музичному навчанні школярів засобів мультимедійних технологій значно розширює можливості навчальної комунікації: мультимедіа стають одним із засобів невербальної комунікації, яку науковці визначають як вид спілкування, коли використовуються не слова, а інші засоби (міміка, жести, інтонації тощо) [1]. Завдяки технології мультимедіа стає можливим комплексне залучення до музичного навчання звукових (музичних) та візуальних образів, що значно доповнює арсенал засобів комунікації.

Дотримання принципу взаємодії та художньо-творчого спілкування вчителя музики з учнями у процесі формування слухацької культури засобами мультимедійних технологій в умовах утворення нового інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища дозволяє засвідчити перехід до трьохсуб'єктної дидактики, яка у сучасній науці тлумачиться як один із напрямів педагогічної науки, що забезпечує свідоме та міцне засвоєння системи знань, умінь і навичок у межах рівноправних взаємин учня, вчителя та інформаційно – комунікаційного педагогічного середовища [6].

Принцип активізації музично-творчого самовираження школярів відбиває ключову закономірність музичного навчання – забезпечення музичного розвитку активним включенням до музично-творчої діяльності. Цей принцип спонукає до залучення різних форм музичної діяльності, до активізації творчих проявів учнів, він спрямовує навчальну діяльність школярів на якомога глибше пізнання музики.

Засоби мультимедіа, які наразі використовуються у методики формування слухацької культури підлітків, активізують творчі прояви як в аудиторній, так і у самостійній роботі школярів. Опанування нескладними програмами для підготовки мультимедійних презентацій (PowerPoint, ProShowProducer, KingsoftPresentationFree та ін.),

програмами для створення й опрацювання відеороликів, слайд-шоу, додавання титрів тощо (WindowsMovieMaker, MovaviVideoSuite та ін.), видання рекламної продукції, створення веб-вузлів (MicrosoftPublisher) відкривають широкий простір для творчості із залученням мультимедійного контенту.

Висновки. Отже, методика формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій розроблена з дотриманням таких принципів музично-педагогічної освіти:

- принципу інформатизації навчання, який забезпечує підвищення якості загальної музичної освіти на основі використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, створює умови інтенсифікації навчального процесу й утворення у навчальному закладі інформаційно - комунікаційного педагогічного середовища;

- принципу мультимедійної наочності, що характеризуються комплексною дією на відчуття людини і має значно більший вплив на користувачів, ніж традиційні засоби наочності;

- принципу оптимізації засобів навчання, дотримання якого спонукало до аналізу існуючих електронних освітніх ресурсів, відбору серед них найдоцільніших для використання у загальній музичній освіті школярів;

- принципу інтеграції традиційних методик музичного навчання та інноваційних мультимедійних технологій, що передбачає розробку нових методів і форм музичного навчання школярів на основі комп'ютерних, зокрема мультимедійних, технологій при збереженні широко апробованих, класичних методів навчання;

- принципу художньо-творчої взаємодії вчителя музики з учнями, що орієнтує освітній процес на забезпечення суб'єкт-суб'єктного типу спілкування, розширення можливостей навчальної комунікації засобами дистанційного спілкування, демонструє на практиці нові

форми трьохсуб'єктної взаємодії: учень – вчитель – інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище та нові методи навчання;

- принципу активізації музично-творчого самовираження, що спрямовує навчальну музичну діяльність школярів на творчі прояви з використанням засобів мультимедіа.

Перелічені принципи розкривають підходи до формування слухацької культури учнів підліткового віку засобами мультимедійних технологій, визначають зміст, організаційні форми та методи з урахуванням мети й закономірностей мистецької освіти.

Література:

1. Бойко Ю. І. Мультимедіа як інструмент невербального навчання / Ю. І. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://int-konf.org/konf042013/206-boyko-yu-multimeda-yak-nstrument-neverbalnogo-navchannya-na-zanyatt-z-nozemnoyi-movi.html>.
2. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1396/53/1/0/>.
3. Малафіїк І. В. Дидактика: Навчальний посібник / І. В. Малафіїк. – К.: Кондор, 2009. – 406 с.
4. Олексюк О. М. Музична педагогіка: Навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін): [монографія] / Галина Микитівна Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
6. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Любов Євгеніївна Петухова;

Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2009. – 468 с.

References:

1. *Boiko Yu.I. Multimedia yak instrument neverbalnoho navchannia / Yu. I. Boiko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://int-konf.org/konf042013/206-boyko-yu-multimeda-yak-nstrument-everbalnogo-navchannya-na-zanyatt-z-nozemnoyi-movi.html>.*
2. *Kremen V. H. Filosofiia: myslyteli, idei, kontseptsii: Pidruchnyk / V. H. Kremen, V. V. Ilin. – K.: Knyha, 2005. – 528 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1396/53/1/0/>.*
3. *Malafiik I. V. Dydaktyka: Navchalnyi posibnyk / I. V. Malafiik. – K.: Kondor, 2009. – 406 s.*
4. *Oleksiuk O. M. Muzychna pedahohika: Navchalnyi posibnyk / O. M. Oleksiuk. – K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2013. – 248 s.*
5. *Padalka H. M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin): [monohrafiia] / Halyna Mykytivna Padalka. – K.: Osvita Ukrainy, 2008. – 274 s.*
6. *Petukhova L. Ie. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia informatychnykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv: Dys... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Liubov Yevheniivna Petukhova; Pivdennoukrainskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho. – Odesa, 2009. – 468 s.*